

Eriliigiliste investeerimisega seotud riskide kirjeldus

Sisukord

1.	Võimenduse kasutamise seotud riskid.....	3
1.1.	Riskid.....	3
2.	Päevakauplemisega seotud riskid.....	4
3.	Futuuride ja optioonidega seotud riskid.....	5
3.1	Futuurid.....	5
3.2	Optioonid.....	5
3.3	Futuuride ja optioonide puhul esinevad täiendavad riskid.....	6
3.3.1	Lepingute tingimused.....	6
3.3.2	Kauplemise peatamine või piiramine ning hinnakujundus.....	6
3.3.3	Deponeeritud raha ja vara.....	6
3.3.4	Komisjonitasu ja muud lõivud.....	6
3.3.5	Tehingud teistes jurisdiktsioonides.....	6
3.3.6	Valuutariskid.....	6
3.3.7	Kauplemisvõimalused.....	7
3.3.8	Elektrooniline kauplemine.....	7
3.3.9	Börsivälised tehingud.....	7
4.	Eel- ja järelkauplemise riskid.....	7
4.1.	Madalama likviidsuse risk.....	7
4.2.	Kõrgema volatiilsuse risk.....	7
4.3	Muutuvate hindade risk.....	8
4.4	Ühendamata turgude risk.....	8
4.5	Uudiste risk.....	8
4.6	Laiem ostu- ja müüginoteeringute vahe risk.....	8
4.7	Alusvara indeksi väärtuse või päevasisene indikatiivse väärtuse (IIV, Underlying Index Value or Intraday Indicative Value) arvutamise või levitamise puudumise risk.....	8
5.	Valuutakauplemisega seotud riskid.....	8
5.1	Üldine riskiinfo.....	8
5.2	Kliendi vastutus investeerimisotsuste eest.....	9
5.3	Valuutakursirisk.....	9
5.4	Valuutakursi kõikumine.....	9
5.5	Kliendi ja LHV Panga vaheliste välisvaluutatehingute laad.....	9
5.6	Tehingute teostamine ega arveldamine ei toimu börsil.....	9
5.7	Muud riskid.....	10
6	CFD-dega kauplemisega seotud riskid.....	10
6.1	CFD-dega kauplemine on seotud riskidega ja Te võite kaotada alginvesteeringust rohkem.....	10
6.2	Investeerimis-, maksu- või kauplemisalast nõu ei pakuta.....	10
6.3	CFD-dega ei kaubelda reguleeritud börsil ja neid ei arveldata läbi keskse arvelduskoja.....	10
6.4	CFD-dega kauplemisel olete avatud vastaspoole krediidiriskile.....	10
6.5	CFD-d ei anna Teile alusvara suhtes ühtegi õigust.....	10
6.6	CFD-turud on spekulatiivsed ja volatiilsed.....	11
6.7	Näide võimenduse kasutamisest tuleneva kahjumi kohta CFD-de puhul.....	11
6.8	LHV Pangal on õigus tagatisnõude mittetäitmise korral likvideerida Teie positsioone ilma ette teatamata.....	11
6.9	LHV Pangal on õigus igal ajal muuta või suurendada tagatisnõudeid.....	11
6.10	CFD-d on seotud likviidsusriskiga.....	11
6.11	Muude kulude hulgas, mis kaasnevad CFD-dega kauplemisega, tuleb Teil maksta vahendustasud, hinnavahe tasud ja finantseerimistasud.....	11
6.12	Välisvaluuta kõikumise risk.....	12
6.13	Intressimäära kõikumise risk.....	12
6.14	Regulatiivsete ja maksualaste muudatuste risk.....	12
6.15	LHV Pangal on õigus parandada kauplemisvigu.....	12
6.16	Te ei pruugi saada CFD-sid lühikeseks müüa või peate leppima avatud lühikese positsiooni sunnitud sulgemisega.....	12

6.17 LHV Panga õigused korrigeerida, muuta ja/või sulgeda CFD-tehinguid alusvara mõjutava korral	12
6.18 LHV Panga elektroonilistele süsteemidele ja teenustele juurdepääsu katkemise või katkestuse risk.....	12
7. Börsil kaubeldavate investeringutega seotud riskid	13
7.1 Üldinfo.....	13
7.2 Järgimisvead.....	13
7.3 Järgimisvigade liigid.....	13
7.4 Vastaspoole risk.....	15
7.5 Aktsiate laenamine.....	15
7.6 Huvide konflikt.....	15
7.7 Valuuta.....	15
7.8 Lühikesel positsioonil/võimendatud ETF-id.....	15
7.9 Volatiilsus.....	15
7.10 Maksud	16
7.11 Täpsem info ETF-idega seotud riskide kohta.....	16

1. Võimenduse kasutamise seotud riskid

Käesolev teatis on koostatud eesmärgil tuua välja põhilised faktid väärtpaberite võimendusega ostmise kohta ning juhtida Teie tähelepanu riskidele, mis kaasnevad väärtpaberitega kauplemisega võimenduse tehingute eritingimused aktsepteerinud kontol (edaspidi Võimendusega Konto). Enne võimenduse kontol kauplemist lugege käesolev teatis läbi ning võtke LHV Pangaga ühendust küsimuste osas, mis Teil Võimendusega Konto osas tekkinud on.

Väärtpabereid ostes tasute väärtpaberite eest täies ulatuses või võite osa ostuhinnast LHV Pangalt laenata. Kui otsustate LHV Pangalt vahendeid laenata, tuleb Teil avada võimendusega konto. Laenatud vahenditega ostetud väärtpaberid on LHV Pangal Teile antud laenu tagatiseks. Kui Teie kontol olevate väärtpaberite väärtus langeb, langeb ka Teie laenu tagatise väärtus. Sellest lähtuvalt võib LHV Pank rakendada meetmeid, näiteks esitada lisatagatise nõude ja/või müüa Teie kontol olevaid väärtpabereid selleks, et kontol vajalik tagatis säilitada.

Lähtuvalt LHV Panga tingimustest ei pruugi LHV Pank esitada lisatagatise nõudeid, Teie kontot päevasisese tagatise defitsiidi täitmiseks krediteerida ning LHV Pank võib Teie konto positsioone tagatise nõuete rahuldamiseks realiseerida ilma eelnevalt Teile teatamata ning ilma, et Teil oleks võimalus valida realiseeritavad positsioonid või realiseerimise ajastus või järjekord. On mitmeid täiendavaid riske, mida tuleb arvestada kõikidel investoritel, kui nad otsustavad osta võimendusega väärtpabereid.

1.1. Riskid

Võite kaotada rohkem vahendeid, kui võimendusega kontole kandsite. Võimendusega ostetavate väärtpaberite väärtuse languse tõttu võib tekkida olukord, kus peate kontole kandma täiendavaid vahendeid, et vältida Teie kontol olevate väärtpaberite sundmüüki.

LHV Pank võib müüa Teie kontol olevad väärtpaberid sundkorras. Kui tagatise väärtus Teie kontol langeb LHV Panga kõrgematest nõuetest tulenevatest minimaalsetest tagatissumma nõuetest madalamale, võib LHV Pank tagatise defitsiidi katteks Teie kontol olevaid väärtpabereid müüa. Samuti vastutate taolise müügi järel kontol tekkinud puudujäägi eest.

LHV Pank võib Teie väärtpabereid Teiega ühendust võtmata müüa. Mõned investorid arvavad ekslikult, et LHV Pank peab selleks, et tagatise lisamise nõue kehtiks, nendega ühendust võtma ning et LHV Pank ei või nende kontol olevaid väärtpabereid nõude täitmiseks realiseerida, kui LHV Pank nendega enne ühendust pole võtnud. Heade kliendisuhete huvides üritab LHV Pank lisatagatise nõuetest oma klientidele teatada, kuid ta pole selleks kohustatud.

On võimalik, et peate kauplemiskahjude katteks lühikese etteteatamise peale oma kontole täiendavat raha või väärtpabereid kandma. Teil pole lisatagatise nõude korral õigust ajapikendusele. Kuigi teatud tingimustel võidakse klientidele alustamise tagatise nõuete täitmiseks ajapikendust võimaldada, pole kliendil õigust pikendusele. Lisaks pole kliendil õigust ajapikendusele minimaalse tagatise nõude täitmiseks.

Teil pole õigust valida, milline väärtpaber Teie kontolt lisatagatise nõude täitmiseks realiseeritakse või müüakse. Kuna väärtpaberid on laenu tagatiseks, on LHV Pangal õigus otsustada, millist väärtpaberit oma huvide kaitseks müüa.

LHV Pank võib tõsta LHV Panga poolt kehtestatud minimaalse tagatise nõudeid igal ajal ega ole kohustatud sellest Teile kirjalikult ette teatama. Antud LHV Pangas tehtud muutused võivad jõustuda kohe ning tuua kaasa lisatagatise nõude väljastamise. Teiepoolne nõude mittetäitmine võib ajendada LHV Panka Teie kontol olevaid väärtpabereid realiseerima või müüma.

On oluline, et investorid leiaksid aja, et selgeks teha väärtpaberitega võimendusega kauplemisega kaasnevad riskid, ning investorid konsulteeriks selles küsimuses oma maakleritega.

2. Päevakauplemisega seotud riskid

Enne päevakauplemisstrateegia rakendamist peaksite võtma arvesse järgnevalt väljatoodud momente. Käesoleva teatise mõistes tähendab päevakauplemisstrateegia üldist kauplemisstrateegiat, mida iseloomustab kliendipoolne päevasisene orderite edastamine sama väärtpaberi või -paberite nii ostu- kui ka müügitehingute teostamiseks.

Päevakauplemine võib olla äärmiselt riskantne. Päevakauplemine ei ole üldjuhul kohane piiratud ressursside ja piiratud investeerimis- või kauplemiskogemuse ning madala riskitaluvusega inimesele. Peaksite olema valmis kaotama kõik vahendid, mida päevakauplemiseks kasutate. Iseäranis ei tohiks Te rahastada päevakauplemistegevust pensionisäästudest, õppelaenudest, teisest hüpoteegist, vahenditest, mis on kogutud, haridus või eluaseme omandamiseks või elamiskulude katmiseks vajalikest vahenditest.

Lisaks viitavad analüüsid, et 50 000 dollarist väiksem investeering kahjustab oluliselt päevakaupleja suutlikkust kasumit teenida. Mõistagi ei garanteeri 50 000 dollarist suurem investeering mingil moel edu.

Olge ettevaatlikud, kui väidetakse suuri päevakauplemiskasumeid. Peaksite olema ettevaatlikud reklaamide või muude avalduste suhtes, mis rõhutavad päevakauplemise potentsiaalset suurt kasumlikkust. Päevakauplemine võib tekitada suuri kahjumeid.

Päevakauplemine nõuab teadmisi väärtpaberiturgudest. Päevakauplemine nõuab sügavaid teadmisi väärtpaberiturgudest ning kauplemisvõtetest ja -strateegiatest. Üritades päevakauplemisega kasumit teenida peate võistleva professionaalsete, litsentseeritud kauplejatega, kes on palgal maaklerfirmades. Enne päevakauplemise ettevõtmist peaks Teil olema piisav kogemus.

Päevakauplemine nõuab teadmisi maaklerfirma tegevusest. Peaksite tundma maaklerfirma äritavasid, sh maakleri orderite täitmise süsteeme ja korda. Teatud turutingimustes võib Teil osutada raskeks või võimatuks realiseerida positsioon kiiresti mõistliku hinnaga. Seda võib esineda näiteks, kui aktsiaturg järsku langeb või kui kauplemine uudiste või ebatavalise kauplemise tõttu peatatakse. Mida kõikumavam aktsia on, seda suurem on tõenäosus, et tehingu teostamisel tuleb ette probleeme. Lisaks tavalistele tururiskidele võivad Teid tabada süsteemiriketest tingitud kahjud.

Päevakauplemine tekitab märkimisväärseid komisjonitasusid isegi, kui tehingu kohta on teenustasu väike. Päevakauplemine kätkeb endas agressiivset kauplemist ning üldjuhul tasute iga tehingu pealt komisjonitasusid. Igapäevased komisjonitasud kokku, mida oma tehingute pealt maksate, suurendavad Teie kahjusid või vähendavad oluliselt Teie tulu. Näiteks oletades, et tehing maksab 16 dollarit ning päevas teostatakse keskmiselt 29 tehingut, tuleks investoril saavutada 111 360 dollarit aastakasumit ainuüksi selleks, et komisjonitasud katta.

Võimenduse kasutamine päevakauplemisel või lühikeseks müük võivad tuua kaasa Teie algsest investeeringust suuremad kahjud. Kui kauplete LHV Pangalt või kelleltki teiselt laenatud vahenditega, võite kaotada rohkem, kui algselt kontole vahendeid kandsite. Ostetavate väärtpaberite väärtuse langus võib sundida Teid andma maaklerfirmale täiendavaid tagatisi, et vältida väärtpaberite sundmüüki. Lühikeseks müük võib osana Teie päevakauplemisstrateegiast samuti suurte kahjudeni viia, kuna võite olla sunnitud lühikeseks positsiooni katmiseks ostma aktsia tagasi väga kõrge hinnaga.

Võimalikud registreerimisnõudmised. Teistele investeerimisnõu andvatel või teiste väärtpaberikontosid haldavatel isikutel võib olla kohustus vastavatest väärtpaberialastest õigusaktidest tulenevalt registreeruda investeerimisnõustaja, maakleri või diilerina.

3. Futuuride ja optioonidega seotud riskid

Käesolev tekst ei too välja kõiki futuuride ja optioonidega kauplemise riske ning teisi olulisi momente. Riskidest lähtuvalt tuleks Teil taolisi tehinguid ette võtta ainult siis, kui mõistate sõlmitavate lepingute (lepingutest tulenevate suhete) olemust ning võetud riski ulatust. Futuuride ja optioonidega kauplemine ei sobi paljudele. Peaksite hoolikalt kaaluma, kas kauplemine on Teie kogemusest, eesmärkidest, finantsressurssidest ja muudest vastavatest asjaoludest lähtuvalt Teie jaoks kohane.

3.1 Futuurid

Võimenduse efekt

Futuuridega tehingud on väga riskantsed. Alustamise tagatis on futuurilepingu mahu suhtes väike, nii et tehinguid võimendatakse. Suhteliselt väikesel turuliikumisel on Teie poolt sisse makstud või sisse makstavatele vahenditele võrdeliselt suurem mõju: see võib töötada Teie kahjuks, aga samuti ka kasuks. Võite kanda alustamise tagatise vahendite ning investeerimisühingule positsiooni säilitamiseks sisse makstud täiendavate vahendite täielikku kahju. Kui turg liigub Teie positsioonile vastu või lisatagatise nõudeid tõstetakse, võidakse Teilt nõuda lühikese etteteatamisega positsiooni säilitamiseks oluliste täiendavate vahendite tasumist. Kui Te täiendavate vahendite nõuet ettekirjutatud aja jooksul ei täida, võidakse Teie positsioon realiseerida kahjumiga, kusjuures tekkinud puudujäägi eest vastutate Teie.

Riski vähendavad orderid või strateegiad

Kindlat tüüpi orderi (nt stopp orderite, kui seda lubab kohalik seadus) kasutamine, mis on mõeldud kahju piiramiseks kindlate summadega, ei tarvitse toimida, kuna turutingimused võivad muuta taoliste orderite täitmise võimatuks. Positsioonide kombinatsioone kasutavad strateegiad, näiteks spread ja straddle kombinatsioonid, võivad olla sama riskantsed kui lihtsate pikkade või lühikeste positsioonide võtmine.

3.2 Optioonid

Muutuv riskiaste

Optioonidega tehingute riskiaste on kõrge. Optioonide ostjatel ja müüjatel tuleks tutvuda optiooni liigiga (ostu- või müügioptioon), millega kauplemist nad kaaluvad, ning seonduvate riskidega. Välja tuleks arutada ulatus, mille võrra optioonide väärtus peab tõusma, et Teie positsioon kasumlikuks muutuks, võttes arvesse preemiat ning kõiki tehingukuluseid.

Optioonide ostja võib optioone realiseerida või teostada või lasta optioonidel aeguda. Optiooni kasutamise tulemuseks on rahaline arveldus või ostjapoolne alusvara soetamine või üleandmine. Kui optiooni alusvaraks on futuur, soetab ostja futuuripositsiooni ühes seonduva lisatagatise võlakohustustega (vt futuuride lõiku eestpoolt). Kui ostetud optioonid aeguvad väärtusetuna, kannate kogu investeringu kahju, mis koosneb optioonipreemiast pluss tehingukuludest. Kui kaalute sügavalt rahast väljas optioonide ostmist, peaksite olema teadlik, et taoliste optioonide kasumlikuks muutumise võimalus on tavaliselt väike.

Optiooni müümisega (kirjutamisega) kaasneb tavaliselt märkimisväärselt suurem risk kui optioonide ostmisega. Kuigi müüja saadav preemia on fikseeritud, võib müüja kanda sellest summast tublisti suuremat kahju. Turu ebasoodsal liikumisel vastutab müüja positsiooni säilitamiseks lisatagatise juurdelisamise eest. Müüja võtab riski, et ostja kasutab optiooni, ning müüja on kohustatud optiooni arveldama kas rahas või soetama või üle andma alusvara. Kui optiooni alusvaraks on futuur, soetab müüja futuuripositsiooni ühes seonduvate lisatagatise võlakohustustega (vt futuuride lõiku eestpoolt). Kui optiooni katab müüja, kellel on käes vastav positsioon alusvaras või futuuris või teises optioonis, võib risk väheneda. Kui optioon on katmata, võib kahjum olla piiramatult suur. Osade jurisdiktsioonide teatud börsid lubavad optioonipreemia edasilükatud tasumist, tuues ostjale preemiasummat mitteületavate lisatagatise maksete eest vastutamise riski. Ostjat ohustab ikka veel preemia ja

tehingukulude kaotamise risk. Kui optsoon kasutatakse või see aegub, vastutab ostja sel hetkel tasumisele kuuluva maksmata preemia eest.

3.3 Futuuride ja optsoonide puhul esinevad täiendavad riskid

3.3.1 Lepingute tingimused

Peaksite küsima maaklerfirmalt, millega koostööd teete, konkreetsete kaubeldavate futuuride ja optsoonide tingimuste ning seonduvate kohustuste kohta (nt asjaolud, mille korral võite saada kohustuse üle anda või vastu võtta futuurilepingu alusvara, ning optsoonide puhul aegumiskuupäevad ja teostamisaja piirangud). Teatud asjaolude korral võib börs või arvelduskoda alusvara muutuste kajastamiseks muuta väljakirjutatud lepingute sätteid (sh optiooni teostamise hinda).

3.3.2 Kauplemise peatamine või piiramine ning hinnakujundus

Turutingimused (nt likviidsuse puudumine) ja/või teatud turgude eeskirjade toimimine (nt mingi lepingu või lepingukuuga kauplemise peatamine hinnapiirangute tõttu) võivad suurendada kahju tekkimise riski, muutes raskeks või võimatuks tehingute teostamise või positsioonide realiseerimise. Kui olete optsoone müünud, võib see kahju tekkimise riski tõsta. Lisaks ei tarvitse olla alusvara ja futuuri ning alusvara ja optiooni vahel normaalseid hinnakujundussuhteid. Seda võib esineda näiteks, kui optiooni alusvaraks olevale futuurilepingule kehtivad hinnapiirangud, samas optioonile mitte. Aluseks oleva võrdlushinna puudumine võib teha mõistliku hinna kujundamise raskeks.

3.3.3 Deponeeritud raha ja vara

Peaksite tutvuma sise- ja välistehingute tarbeks sissemakstavale rahale ning muule varale antavate kaitsetega, iseäranis maaklerfirma maksuvõimetuse või pankroti korral. Seda, millises ulatuses on Teil võimalik oma raha või vara tagasi saada, võivad reguleerida konkreetsed õigusaktid või kohalikud eeskirjad. Mõnes jurisdiktsioonis võidakse jagada vara, mida sai tuvastada konkreetselt Teie omana, puudujäägi jaotamiseks võrdeliselt samamoodi nagu raha.

3.3.4 Komisjonitasu ja muud lõivud

Enne kauplemise alustamist peaksite hankima selge seletuse kõikide komisjonitasude, lõivude ja muude maksude kohta, mille eest vastutate. Need maksud mõjutavad Teie (võimalikku) puhaskasumit või suurendavad Teie kahjumit.

3.3.5 Tehingud teistes jurisdiktsioonides

Tehingud muudes jurisdiktsioonides asuvatel turgudel, sh vormiliselt kohaliku turuga seotud turgudel, võivad tuua Teile täiendavat riski. Taoliste turgudele võivad kehtida regulatsioonid, mis pakuvad teistsugust või väiksemat investorikaitset. Enne, kui alustate kauplemist, peaksite oma konkreetsetesse tehingutesse puutuvate eeskirjade suhtes järele pärima. Teie kohalik järelevalveamet ei saa sundida täitma teiste jurisdiktsioonide järelevalveametite või turgude eeskirju, kus Teie tehingud on teostatud. Peaksite enne kauplemist küsima maaklerfirmalt, millega koostööd teete, üksikasju selle kohta, mis liiki hüvitised Teie kohalikus jurisdiktsioonis või muudes asjakohastes jurisdiktsioonides on võimalikud.

3.3.6 Valuutariskid

Välisvääringus lepingutega (kaubeldagu nendega Teie omas või mõnes muus jurisdiktsioonis) teostavate tehingute kasumit või kahjumit mõjutavad valuutakursside kõikumised, kui on vaja konverteerida lepingu valuutast muude valuutasse.

3.3.7 Kauplemisvõimalused

Enamik kauplemspõrandaid ja elektroonilisi kauplemiskohti toetuvad arvutipõhise komponendiga süsteemidele orderite edastamiseks, tehingute teostamiseks, sobitamiseks, registreerimiseks või kinnitamiseks. Nagu kõikide seadmete ja süsteemide puhul, on nad kaitsetud ajutiste katkestuste või rikete suhtes. Teie suutlikkus teatavaid kahjusid tagasi saada võib sõltuda piirangutest, mida seab vastutusele süsteemi pakkuja, turg, arvelduskoda ja/või liikmeteks oleva maaklerfirmad. Taolised piirangud võivad erineda: peaksite selles suhtes küsima üksikasju maaklerfirmalt, kellega koostööd teete.

3.3.8 Elektrooniline kauplemine

Elektroonilises kauplemissüsteemis kauplemine ei tarvitse erineda mitte ainult kauplemspõrandaga turul kauplemisest, vaid ka muudes kauplemissüsteemides kauplemisest. Kui sooritate tehinguid elektroonilises kauplemissüsteemis, võtate süsteemiga, sh tark- ja riistvara riketega, seonduvaid riske. Igasuguse süsteemirikke tagajärjeks võib olla, et Teie orderit kas ei teostata Teie korraldustele vastavalt või ei teostata üldse.

3.3.9 Börsivälised tehingud

Mõnes jurisdiktsioonis ja ka piiratud asjaolude korral on maaklerfirmadel lubatud teostada tehinguid börsiväliselt. Maaklerfirma, millega koostööd teete, võib olla tehingus Teie lepinguosaliseks. Võib olla raske või võimatu olemasolevat positsiooni realiseerida, väärtust hinnata, määrata mõistlikku hinda või hinnata võetava riski ulatust. Nendel põhjustel võivad kaasneda nende tehingutega suuremad riskid. Börsivälised tehingud võivad olla vähem reguleeritud või allutatud eraldi reguleeriv kord. Enne taoliste tehingute sooritamist, peaksite tutvuma kehtivate eeskirjade ning kaasnevate riskidega.

4. Eel- ja järelkauplemise riskid

Väärtpaberitega kauplemine väljaspool börsi(de) tavalist tööaega (börsitehingud või eel- ja järelkauplemisel) on seotud iseärasuste ja ainulaadsete riskidega. Kliendid peavad tutvuma nende riskidega ning kindlaks tegema, kas järelturul tehtavad tehingud on nende eesmärkidest ja kogemustele vastavad. Kliendid vastutavad selle eest, et tutvuksid vastavate turgude tööajaga, kus nad kauplevad, ning selle eest, et määraksid kindlaks, millal konkreetsete väärtpaberite osas ordineid väljastada, kuidas nad neid ordineid suunata soovivad ning mis tüüpi ordineid kasutada. LHV Panga järelturutehingute pakkumine ei kujuta endast soovitusi või järeldust, et järelturutehingud osutuvad kõikide klientide või tehingute korral edukaks või kohasteks.

Mõned järelturutehingutega seotud riskidest on järgmised:

4.1. Madalama likviidsuse risk

Likviidsus tähendab turuosaliste suutlikkust väärtpabereid osta ja müüa. Üldjuhul, mida rohkem on turul ordineid, seda suurem on likviidsus. Suurema likviidsuse puhul on investoritel kergem väärtpabereid osta või müüa, mistõttu investoritel on suurem tõenäosus maksta või saada ostetavate või müüdavate väärtpaberite eest paremat hinda. Eel- ja järelkauplemisel võib tavalise turgude tööajaga võrreldes olla madalam likviidsus. Seetõttu võidakse täita Teie order ainult osaliselt või üldsegi mitte.

4.2. Kõrgema volatiilsuse risk

Volatiilsus tähendab hinnamuutusi, mida väärtpaberitel kauplemisel esineb. Üldjuhul, mida suurem on väärtpaberi volatiilsus, seda suuremad on hinnakõikumised. Eel- ja järelkauplemisel võib esineda suuremat volatiilsust kui turgude tavalisel tööajal. Seetõttu võidakse Teie order täita ainult osaliselt või üldse mitte või order täidetakse eel- ja järelkauplemisel vähem soodsas hinnas kui turgude tavalisel tööajal.

4.3 Muutuvate hindade risk

Eel- ja järelkauplemisel kaubeldavate väärtpaberite hinnad ei tarvitse peegeldada hindu, mis kehtisid turgude tavalise tööaja lõpus või avamisejärgsel hommikul. Seetõttu võite saada eel- ja järelkauplemisel vähem soodsa hinna kui turgude tavalisel tööajal.

4.4 Ühendamata turgude risk

Olenevalt eel- või järelkauplemise süsteemist või kellaajast ei tarvitse konkreetsel eel- või järelkauplemise süsteemil näidatavad hinnad kajastada hindu muudes samaaegselt toimivates eel- või järelkauplemise süsteemides, mis samade väärtpaberitega kauplevad. Sellest lähtuvalt võite saada vähem soodsa hinna ühes eel- või järelkauplemise süsteemis kui need on ära toodud teises eel- või järelkauplemise süsteemis.

4.5 Uudiste risk

Tavaliselt avaldavad emitendid uudiseid, mis võivad mõjutada nende väärtpaberite hinda, pärast turgude tavalist tööaega. Samaselt avaldatakse tihti olulist finantsinfot väljaspool turgude tavalist tööaega. Eel- või järelkauplemisel võib neid teateid esineda kauplemise ajal ning need võivad madalama likviidsuse ja suurema volatiilsusega kombineeritult põhjustada väärtpaberite hinna suhtes liialdatud ja jätkusuutmatu efekti.

4.6 Laiem ostu- ja müüginoteeringute vahe risk

Ostu- ja müüginoteeringute vahe tähendab hinnaerinevust selle vahel, mille eest väärtpaberit osta saate, ning selle vahel, mille eest seda müüa saate. Madalama likviidsuse ja suurema volatiilsuse tagajärjeks võib eel- ja järelkauplemisel olla konkreetse väärtpaberite puhul tavalisest laiem ostu- ja müüginoteeringute vahe.

4.7 Alusvara indeksi väärtuse või päevasisene indikatiivse väärtuse (IIV, Underlying Index Value or Intraday Indicative Value) arvutamise või levitamise puudumise risk

Teatud tuletisinstrumentide toodete puhul ei tarvitseta alusvara indeksiväärtust ehk IIV-d eel- või järelkauplemise ajal arvutada või avalikult levitada. Kuna alusvara indeksi väärtust ja IIV-d eel- ja järelkauplemise sessioonide ajal laialdaselt ei arvutata ega levitata, võib investor, kes ei suuda nendel kauplemise sessioonidel teatud tuletisinstrumentide toodete kohta kaudseid väärtusi arvutada, olla turuprofessionaalide suhtes ebasoodsas olukorras.

Eel- ja järelkauplemise ajal võib LHV Pank esitada hinnanoteeringuid ja teostada kliendi tehinguid erinevate elektrooniliste sidevõrkude (ECNs, Electronic Communications Networks), börside või muude kauplemissüsteemide (järelturutehingute süsteemid) kaudu. Järelturutehingute ajal esitatud hinnapakkumised võivad erineda börside tööajal esitatud hinnapakkumistest.

Sarnaselt on võimalik, et LHV Panga poolt näidatavad hinnapakkumised eel- ja järelkauplemise süsteemidest, milles LHV Pank saab kliendi tehinguid teostada, võivad olla vähem soodsad kui need, mis on muudes eel- ja järelkauplemise süsteemides, kuhu LHV Pank ligi ei pääse. Viimane müügiinfo, mida LHV Pank esitab, ei pruugi kajastada erinevates eel- ja järelkauplemise süsteemides näidatud kõige värskemate tehingute hindasid.

5. Valuutakauplemisega seotud riskid

5.1 Üldine riskiinfo

Klient peab aru saama ja teadvustama, et välisvaluutas denomineeritud või välisturgudel kaubeldavate väärtpaberite, optioonide, futuuride ja muude finantstoodete ost ja müük on oma loomult seotud riskiga ja nõuab märkimisväärseid teadmisi ja kogemusi. Valuutakauplemisega (*Forex trading*) tegeleda soovivad kliendid kinnitavad, et nad on teadlikud

välisvaluutadega kauplemisega seotud riskidest ja mõistavad neid ning et neil on piisavad ressursid selliste riskide tagajärgedega toimetulekuks.

5.2 Kliendi vastutus investeerimisotsuste eest

Klient saab aru, et LHV Panga esindajad ei paku investeerimis-, kauplemis- ega maksualast nõustamist ja seetõttu ei paku nõuandeid ega suuniseid kauplemise ega riskide maandamise strateegiade kohta. Kliendid peavad hoolikalt hindama, kas konkreetne tehing on nende jaoks sobiv nende investeerimiskogemusi, finantseesmärke ja -vajadusi, finantsressursse ja muid asjakohased tingimusi arvestades ja kas neil on olemas ressursid kaasnevate riskide ja lepinguliste kohustuse jälgimiseks tehingu vältel. LHV Pank soovib tungivalt klientidel hankida sõltumatut ärialast, juriidilist ja raamatupidamisalast nõu enne tehingute sooritamist.

5.3 Valuutakursirisk

Välisvaluutade vahetuskursid võivad kiiresti muutuda terve rea majanduslike, poliitiliste ja muude tingimuste tõttu, jättes kliendi kanda valuutakursside muutustest tuleneva kahjumi riski lisaks alusvaraks oleva finantstootelega kauplemise loomupärasele kahjumi riskile. Kui klient paigutab rahalisi vahendeid teatud valuutasse teises valuutas denomineeritud toodetega kauplemiseks, võivad valuutakursside muutused mõjutada kliendi kasumit või kahjumit alusinvesteeringult. Kui klient kaupleb võimendusega, võib valuutakursi kõikumise mõju kliendi kasumile või kahjumile olla veelgi suurem.

5.4 Valuutakursi kõikumine

Kui klient kasutab LHV Panga või LHV Panga teenusepakkujate poolt pakutavat valuuta *spot*-tehingute teenust välisvaluutade ostmiseks või müümiseks, võib välisvaluuta ja baasvaluuta vahelise kursi kõikumine põhjustada kliendile märkimisväärset kahjumit, sealhulgas kahjumit, mis tuleneb välisvaluuta konverteerimisest tagasi baasvaluutasse.

5.5 Kliendi ja LHV Panga vaheliste välisvaluutatehingute laad

Kui klient teeb LHV Panga kaudu välisvaluutatehingu, teeb klient tehingu eelnevalt kokkulepitud tingimustel ühe LHV Panga teenusepakkuja või kolmandast isikust pangaga. Selliste tehingute puhul tegutseb LHV Panga teenusepakkuja või kolmandast isikust pank (Välisvaluutatehingu vastaspool) tehinguga seoses üksnes kui võrdsel positsioonil olev lepingu vastaspool (nn küünraprintsiip ehk *arm's length principle*) ja mitte kui kliendi finantsnõustaja või usaldusisik. Klient peab teadvustama, et välisvaluutatehingute vastaspoolel võivad aeg-ajal olla olulised positsioonid kliendiga tehtud välisvaluutatehingutega sarnastes või nendega majanduslikult seotud instrumentides ja ta võib nendega seonduvalt olla turutegijaks või neid muul viisil osta ja müüa. Välisvaluutatehingu vastaspool võib tegeleda ka enda arvel kauplemisega, sealhulgas teostada riskide maandamise tehinguid seoses kliendiga välisvaluutatehingute algatamise või lõpetamisega, mis võib avaldada ebasoodsat mõju turuhinnale või muudele kliendi välisvaluutatehingu aluseks olevatele teguritele ja sellest tulenevalt ka sellise tehingu väärtusele.

5.6 Tehingute teostamine ega arveldamine ei toimu börsil

Kliendi välisvaluutatehinguid läbi LHV Panga ei teostata börsil ja neid ei arveldata läbi keskse arvelduskoja. Sellest tulenevalt on LHV Panga kaudu tehtud välisvaluutatehing selle tehingu vastaspoole kohustus (ja mitte arvelduskoja kohustus nagu see oleks börsitehingu puhul) ning kliendile ei tagata sellist regulatiivset ja finantskaitset, nagu tagatakse börsitehingute korral. Lisaks sellele noteeritakse välisvaluutatehingute hinnad LHV Panga klientidele välisvaluutatehingu vastaspoole noteeringute alusel ja mitte konkurentsil põhineva enampakkumise korras valuutaturul. LHV Panga poolt välisvaluutatehingute jaoks noteeritud hinnad ei pruugi seega olla kõige konkurentsivõimelisemad pakutavad hinnad. LHV Pank võtab välisvaluutatehingutelt LHV Panga poolt kehtestatud tehingutasusid. Välisvaluutatehingu vastaspool püüab teenida nendelt tehingutelt kursivahe kasumit (eri valuutade noteeritud ostuhinna ja müügihinna vahe).

5.7 Muud riskid

Investeeringisega kaasnevad üldised riskid (neid kirjeldatakse dokumendis „Investeeringuste kohta esitatav teave“, mis on kättesaadav LHV Panga veebilehel) kehtivad ka välisvaluutadega kauplemise puhul. Üldiselt hõlmavad valuutatehingud järgmiste riskifaktorite kombinatsioone: tururisk, krediidirisk, arveldusrisk, likviidsusrisk, operatsioonirisk ja juriidiline risk. Näiteks võivad tekkida tõsised turuhäired, kui majanduslikud või poliitilised või muud ettenägematud sündmused mõjutavad turgu siseriiklikult või piiriülevalt. Lisaks neile riskidele võivad mõju avaldada muud faktorid, nagu raamatupidamise ja maksunduse küsimused, mida kliendid peavad arvesse võtma.

6 CFD-dega kauplemisega seotud riskid

6.1 CFD-dega kauplemine on seotud riskidega ja Te võite kaotada alginvesteeringust rohkem

Kauplemine hinnavahelepingutega (*Contracts for Differences* ehk CFD-d) on seotud kõrge riskiga nende toodete spekulatiivsete ja volatiilsete turgude ja kaasneva võimenduse (tagatise) tõttu. Nende toodetega kauplemine võib tuua kaasa kontole algselt kantust suurema kaotuse. ***Enne CFD-dega kauplemist peate hoolikalt kaaluma oma finantsseisu ja riskitaluvust ning Te ei tohiks CFD-dega kaubelda, kui Te ei ole kõrge riskitaluvusega kogunud investor, kes suudab taluda kaotusi, kui need peaksid tekkima.*** Aktsiatega kauplemine ilma võimendust kasutamata on seotud väiksema riskiga kui CFD-dega kauplemine võimendust kasutades.

6.2 Investeeringu-, maksu- või kauplemisalast nõu ei pakuta

Kuigi LHV Pank võimaldab Teile CFD-dega kauplemist, ei paku LHV Pank Teile investeeringu-, maksu- ega kauplemise alast nõu. Me osutame teenust põhimõttel "üksnes täitmine", mis tähendab, et me tegutseme üksnes Teie juhiste kohaselt ja ei nõusta Teid mis tahes tehinguga seoses, samuti ei jälgi me Teie kauplemisotsuseid eesmärgiga aidata Teil kahjusid vältida. LHV Pank soovib Teil hankida ise finants-, juriidilist, maksualast ja muud professionaalset nõu enne CFD-dega kauplemist.

6.3 CFD-dega ei kaubelda reguleeritud börsil ja neid ei arveldata läbi keskse arvelduskoja

CFD-d on lepingud LHV Panga või LHV Panga teenusepakkuja kui Teie vastaspoolega ning nendega ei kaubelda reguleeritud börsil ja neid ei arveldata läbi keskse arvelduskoja. Seega ei kehti börsi- või arvelduskodade reeglid ja kaitse CFD-dega kauplemise korral LHV Pangaga või LHV Panga kaudu.

6.4 CFD-dega kauplemisel olete avatud vastaspoole krediidiriskile

Kuna LHV Pank või LHV Panga teenusepakkuja on CFD-dega kauplemisel Teie vastaspooleks, olete Te avatud finants- ja äririskidele, sealhulgas krediidirisk, mis seonduvad LHV Pangaga või LHV Panga kaudu kauplemisega. See tähendab, et kui LHV Pank või LHV Panga teenusepakkuja peaks muutuma maksejõuetuks, võib ta mitte olla suuteline täitma oma kohustusi Teie ees. Peaksite siiski silmas pidama, et LHV Pank osaleb Eesti Tagatisfondis ja Teil võib olla õigus Tagatisfondist saadavale hüvitisele juhul, kui meie ei suuda oma kohustusi täita. Täpsemat informatsiooni hüvitiste kohta leiate Tagatisfondi veebilehelt www.tf.ee ja ka dokumendist "Kuidas on kliendi varad LHV Pangas kaitstud" LHV Panga veebilehel.

6.5 CFD-d ei anna Teile alusvara suhtes ühtegi õigust

CFD eesmärgiks on kindlustada kasum või vältida kahjumit tulenevalt alusvara hindade kõikumisest, ja mitte omandada alusvara ennast. Ükski CFD-tehing ei anna Teile mis tahes õigust, hääleõigust, omandiõigust ega osalust üheski alusvaras, samuti ei anna Teile õigust ega tekita kohustust alusvara omandada, võtta vastu, hoida, anda üle, käsutada ega hääletada või osaleda otse üheski alusvaraga seotud korporatiivsündmuses.

6.6 CFD-turud on spekulatiivsed ja volatiilsed

Tuletisinstrumentide turud, nagu näiteks CFD-de turud, võivad olla väga volatiilsed. CFD-de ja nende alusvarade (aktsiate või indeksite) hinnad võivad kiiresti ja tugevalt kõikuda. CFD-de hindu mõjutab muu hulgas CFD alusvara turuhind, selle ettevõtte või nende ettevõtete tulud ja majandustulemused, kelle aktsiad moodustavad alusvara, või seotud indeks, majanduse üldine olukord, nõudluse ja pakkumise muutused alusvara või seotud instrumentide ja indeksite osas, riiklikud, kommerts- ja kaubandusalased programmid ja poliitikad, intressimäärad, siseriiklikud ja rahvusvahelised poliitika- ja majandussündmused ning asjassepuutuva turu üldine turusentiment.

6.7 Näide võimenduse kasutamisest tuleneva kahjumi kohta CFD-de puhul

Võimenduse kasutamine tähendab, et Te võite kaotada rohkem, kui Te oma kontole algselt kandsite, kui CFD hind liigub märkimisväärselt Teie kahjuks. Näiteks kui te ostate CFD-positsiooni ABC aktsiates ja CFD-positsiooni koguväärtus on 50 000 eurot ning kui tagatise nõue on 20%, siis peate kontole kandma tagatisena 10 000 eurot. Kui CFD-positsiooni väärtus ABC-s siis langeb 35 000 eurole, olete Te kaotanud oma algse 10 000 eurose investeeingu ja lisaks veel 5000 eurot, mille peate LHV Pangale maksma (selles ei sisaldu komisjonitasud, ostu- ja müüginoteeringute vahed ega finantseerimise kulud).

6.8 LHV Pangal on õigus tagatisnõude mittetäitmise korral likvideerida Teie positsioone ilma ette teatamata

Te peate jälgima oma kontot, et kontol oleks igal ajal piisavalt vahendeid LHV Panga tagatisnõuete täitmiseks. LHV Pank ei pea teavitama Teid tagatisnõuete mittetäitmisest enne kui LHV Pank otsustab teostada oma õigusi Teiega sõlmitud lepingu(te) alusel, sealhulgas, kuid mitte ainult enne Teie konto(de)l olevate positsioonide likvideerimist. Te ei saa eeldada, et LHV Panga üldine poliitika likvideerida ebapiisava tagatisega positsioonid välistab võimaluse, et Te kaotate enam, kui Te olete LHV Panka paigutanud. Muu hulgas võivad turud hüppeliselt langeda (*gap down*) ning LHV Pangal ei pruugi olla võimalik positsiooni sulgeda sellise hinnaga, mis väldiks Teie tagatisest suurema kahju tekkimist. Samuti võib LHV Pank omal äranägemisel viivitada tagatise defitsiidiga positsiooni likvideerimisega või otsustada seda mitte likvideerida. **Kui Te soovite vältida edasist kahju mis tahes CFD positsioonilt, peate positsiooni ise sulgema ja mitte lootma sellele, et seda teeb LHV Pank.**

6.9 LHV Pangal on õigus igal ajal muuta või suurendada tagatisnõudeid

Enda ja kõigi meie klientide kaitseks võib LHV Pank igal ajal LHV Panga omal äranägemisel muuta osadelt või kõigilt klientidelt nõutavaid tagatise avatud või uutelt positsioonidelt. Kui me suurendame oma tagatisnõudeid, võib see takistada Teil positsioonide lisamist või olemasolevate positsioonide riskide maandamist, kui Teil on ebapiisavad vahendid. Kui Teie olemasolevate CFD-de tagatisnõudeid suurendatakse, peate eelnevalt kandma kontole täiendavaid väärtpapereid või Teie positsioonid võidakse likvideerida eespool punktis 6.8 kirjeldatud viisil.

6.10 CFD-d on seotud likviidsusriskiga

LHV Pangal ei ole kohustust esitada mis tahes ajal CFD-de noteeringuid ja LHV Pank ei garanteeri pidevat CFD-de noteeringute kättesaadavust ja kauplemise võimaldamist. **LHV Pank võib omal äranägemisel igal ajal peatada CFD-de noteerimise ja/või uute CFD-de tehingute sisestamise**, kui selle põhjuseks on turuandmete puudumine, alusvaraga seotud turu seisakud, katkestused, vead, mittelikviidsus või volatiilsus, LHV Panga oma riski või kasumi parameetrid, tehnilised vead, sideprobleemid, turu, poliitilised, majandus- või valitsuse sündmused, *force majeure*'i sündmused või muud põhjused.

6.11 Muude kulude hulgas, mis kaasnevad CFD-dega kauplemisega, tuleb Teil maksta vahendustasud, hinnavahe tasud ja finantseerimistasud

LHV Pank võtab CFD-dega kauplemise eest vahendustasu. Lisaks maksate oma CFD-tehingutelt hinnavahe tasu, mis tähendab seda, et CFD ostmisel makstav hind on üldjuhul CFD teoreetilisest turuväärtusest mõnevõrra kõrgem ning CFD müümisel saadav hind on üldjuhul CFD teoreetilisest turuväärtusest mõnevõrra madalam. Samuti maksate oma pikkadelt

CFD-positsioonidelt finantseerimistasusid (intressi) (Te võite saada lühikeses positsioonis olevatelt CFD-delt hinnaalandust või maksta intressi, sõltuvalt intressimääradest). Kõik need kulud alandavad kogutootlust (või suurendavad kahju) CFD-sse tehtud investeeringult.

6.12 Välisvaluuta kõikumise risk

Kui Te teete tehingu CFD-ga, mis on denomineeritud muus valuutas kui baasvaluuta või valuuta, mis on paigutatud Teie LHV Panga kontole, arvutatakse kõiki vastava CFD-ga seotud tagatise, kasumit, kahjumit ning finantseerimisega seotud tulusid ja kulusid valuutas, milles CFD on denomineeritud. Seetõttu mõjutavad lisaks Teie tulu või kahju valuutakursi kõikumised, mis on seotud konto valuutaga ja valuutaga, milles CFD on denomineeritud. Selle riski kajastamiseks rakendab LHV Pank tagatise kärpimist (*haircut*) ning selle võrra on tagatise nõue CFD-lt suurem.

6.13 Intressimäära kõikumise risk

Intressimäärad kõiguvad, mõjutades finantseerimise tasusid (või allahindlusi), mida Te maksate (või võite saada) oma pikkadelt (või lühikestelt) CFD positsioonidelt. See mõjutab ühtlasi Teie kogukasumit või -kahjumit.

6.14 Regulatiivsete ja maksualaste muudatuste risk

Maksu- ja muude seaduste ning riigi-, eelarve-, rahandus- ja regulatiivpoliitika muudatused võivad negatiivselt mõjutada Teie CFD-de väärtust, CFD-delt makstavat maksu ja CFD-delt saadavat kogukasumit.

6.15 LHV Panga on õigus parandada kauplemisvigu

LHV Pank võib tühistada, korrigeerida või sulgeda CFD-tehinguid pärast nende kinnitamist vigade parandamiseks, sealhulgas, kuid mitte ainult CFD-tehinguid, mille tegemise aeg ja hind on samad või ligilähedased alusvaraga kauplemise turul börside või turukeskuste poolt tühistatud või korrigeeritud tehingutega, CFD-tehinguid, mille puhul LHV Panga platvormis on esinenud tehnilisi vigu, ja CFD-tehinguid, mis ei ole mõistlikult seotud alusvara või CFD õige turuhinnaga.

6.16 Te ei pruugi saada CFD-sid lühikeseks müüa või peate leppima avatud lühikeses positsiooni sunnitud sulgemisega

Sõltuvalt reeglitest, väärtpaperite laenuuru tingimustest või muudest teguritest võib, kuid ei pruugi CFD-de lühikeseks müümine olla lubatud, sõltuvalt alusvarast. Lisaks jätab LHV Pank endale õiguse igal ajal omal äranägemisel sulgeda Teie avatud lühikeses positsioonis oleva CFD-tehingu.

6.17 LHV Panga õigused korrigeerida, muuta ja/või sulgeda CFD-tehinguid alusvara mõjutava korporatiivsündmuse korral

CFD alusvara mõjutava korporatiivsündmuse (nt jagamised, *spin-off*id, õiguste emissioonid, ühinemised ja omandamised jms) korral: i) LHV Pank määrab vajadusel omal äranägemisel CFD sobiva korrigeerimise, muutmise või muu toiminguga ja selle teostamise aja, et säilitada tehingu poolte majanduslikult samaväärsed õigused ja kohustused; ii) Lisaks eespool nimetatule või selle asemel on LHV Panga õigus sulgeda omal äranägemisel alusvaraga seotud CFD-positsioon enne korporatiivsündmust.

6.18 LHV Panga elektroonilistele süsteemidele ja teenustele juurdepääsu katkemise või katkestuse risk

LHV Panga teenused klientidele põhinevad arvutitarkvaral ja -riistvaral, kommunikatsioonisüsteemidel ja võrgutehnoloogiatel ning ilma nende süsteemideta ei saa LHV Pank teenuseid osutada. Sellistele arvutipõhistele süsteemidele ja teenustele, kaasa arvatud LHV Panga poolt kasutatavatele, on omane katkestuste, viivituste või rikete esinemine, mille tulemusel ei pruugi Teil olla juurdepääsu LHV Panga kauplemisplatvormile ja LHV Panga ei pruugi olla võimalik pakkuda CFD noteeringuid või kauplemist ning see võib negatiivselt mõjutada LHV Panga teenuste üksikuid või kõiki aspekte. LHV Panga

sõlmitud teenuselepingu(te)s olete nõustunud, et LHV Panga süsteeme ja teenuseid pakutakse põhimõttel "nagu on" ja meie vastutus Teie ees on piiratud.

7. Börsil kaubeldavate investeringutega seotud riskid

7.1 Üldinfo

Sarnaselt kõikide teiste aktsiaturuinvesteringutega võib ka börsil kaubeldavate investeringute väärtus tõusta või langeda. Siin ei ole garanteeritud ei kapital ega ka tulu.

Börsil kaubeldavatesse investeringutesse investeerimisel tuleb arvestada sellega, et tegemist on suhteliselt uue võimalusega, mis vajab veel järeleproovimist ja katsetamist. Üks näide börsil kaubeldavate investeringute kõrge riskitaseme kohta pärineb 2008. aastast, mil USA kindlustusfirma AIG sattus majandusraskustesse ning kauplemine teatud börsil kaubeldavate toorainetega (ingl. k. *Exchange Traded Commodities*, ETC) peatati terveks nädalaks.

Peamiste riskide kirjeldus on toodud allpool. Enne investeerimist palume hoolikalt tutvuda börsil kaubeldavate investeringute prospektidega. Börsil kaubeldavad investeringud ei pruugi sobida kõigile investoritele. Kui Te ei ole nende sobivuses kindel, palun küsige nõu.

7.2 Järgimisvead

Börsil kaubeldavate investeringute muutused jälgendavad konkreetse indeksi, valuuta või tooraine tulemusnäitajaid. Pärast tasude, *cash drag*-i ja muude allpool kirjeldatud tegurite arvesse võtmist võib börsil kaubeldava investeringu ja järgitava investeringu tulemusnäitajates alati täheldada teatud erinevust. Seda erinevust nimetatakse järgimisveaks (ingl. k. *tracking error*). Kui turg on volatiilne, on järgimisviga tõenäosus tavalisest suurem. Mõnikord võib järgimisviga olla investorile ka kasulik. Enamasti toimib see siiski investori kahjuks.

7.3 Järgimisvigade liigid

Tasud

Teenusepakkuja võtab börsil kaubeldava investeringu juhtimise eest iga-aastast tasu. Lisaks arvestatakse börsil kaubeldavalt investeringult ka muid tasusid, näiteks alusinvesteringute omandamise või võõrandamisega seotud kauplemiskulud. Kui alusinvesteringud järgivad täpselt turuliikumisi ning teenuse eest võetakse tasu, jäävad järgija tulemusnäitajad indeksi näitajatest kehvemaks.

Optimeerimine

Mõned indeksid sisaldavad aktsiaid, millega kauplemine on keeruline. Enamasti on siin tegemist väiksemate või arenevatel turgudel noteeritud ettevõtete aktsiatega. Samas võib see mõjutada mis tahes ettevõtet, mille igapäevaselt kaubeldavate aktsiate väärtus on madal. Teenusepakkuja võib otsustada selliseid ettevõtteid ignoreerida ning osta sama indeksi raames suuremaid ettevõtteid, mida on lihtsam omandada. Aktsiad ei käitu ühtmoodi ning tulemusnäitajate erinevus põhjustab järgimisvigu.

Cash drag

Dividendide või muude rahaliste maksete laekumisel võib börsil kaubeldav investering sisaldada ka rahalisi vahendeid. Nimetatud summa võib teenida väikest päevaintressi, kuid tõenäoliselt ei ole see võrreldav summa investeerimiselt teenitava tootlusega.

Indeksimuutused

Indeksi koostisosad võivad muutuda ja börsil kaubeldava fondi (ingl. k. *Exchange Traded Fund*, ETF) pakkuja peab ETF-i restruktureerima. Sellega võivad kaasneda tehingutasud; samuti võib esineda viivitusi indeksi uuendamise ja ETF-i vara muutmise kuupäeva vahel. Mõlemad nimetatud tegurid võivad põhjustada erinevusi.

Positsioonide hoidmine

Indeksi, tooraine või valuuta järgimiseks, lühikesele positsioonile viimiseks või võimendamiseks futuuride turgu kasutavate börsil kaubeldavate investeringute puhul tuleb alusvara igapäevaselt tasakaalustada, et kajastada hinnaliikumisi ja indeksi paranduskoeffitsiente. Fondi igakordsel tasakaalustamisel tekib järgimisviga, mis võib aja jooksul fondi tulemusnäitajaid oluliselt mõjutada.

Pikendatavad futuuride positsioonid

Toorainebörsil kaubeldavaid investeringuid on kahte liiki: need, mis järgivad kauba hetkehinda otseselt ja need, mis püüavad jäljendada liikumisi futuuride turu abil.

Hetkehind on turuhind. Kui ajaleht teatab, et toornafta hind on tõusnud üle 100 dollari barreli kohta või kulla hind üle 1000 dollari untsi kohta, käib jutt tavaliselt hetkehinnast.

Hetkehinda järgivad börsil kaubeldavad investeringud sisaldavad tavaliselt füüsilist kaupa. Investeringud järgivad hetkehinda, sest haldur võib kaupa turul vastavalt nõudlusele osta ja müüa.

Mõned kaubad sobivad sellise jäljendusmeetodi kasutamiseks paremini kui teised. Näiteks kulda on lihtne osta ja hoiustada. Ent mõnel juhul on alusvaraks oleva füüsilise kauba hoiustamine äärmiselt keeruline. Näiteks nisu rikneb pikaajalise ladustamise korral ja miljonite barrelite nafta ladustamise kulud oleksid prohibitiivsed. Seepärast kasutavad mõned börsil kaubeldavad investeringud füüsilise kauba vastuvõtmise ja hinna otsese järgimise asemel hinnaliikumistele juurdepääsu saamiseks futuuride turgu. Tasub siiski meeles pidada, et futuuride kasutamine ei piirdu ainult kaubaga, mida on keeruline ladustada. Lähemat teavet iga börsil kaubeldava investeringu kohta leiate prospektist.

Futuur on leping, mis võimaldab osta teatud koguse konkreetset toorainet kindlal kuupäeval tulevikus.

Futuurhind on sageli hetkehinna heaks asendajaks, ent need kaks ei liigu alati käsikäes. Futuurhind võib erineda hetkehinnast mitmel eri põhjusel, näiteks intressimäärade, tooraine ladustamise kulude ja turuootuste tõttu. Näiteks kui nafta hetkehind on 100 dollarit barreli kohta ning ühe barreli nafta ladustamine ja kindlustamine maksab 2 dollarit kuus, võib ühe barreli nafta tarnimise futuurhind kuu aja pärast olla 102 dollarit.

Olukorda, kus futuurhind on hetkehinnast kõrgem, nimetatakse kontangoks; vastupidist olukorda aga *backwardation*-iks.

Eelkõige tekitab futuurlepinguid kasutavatele börsil kaubeldavatele investeringutele probleeme just kontango. Enamik futuurlepinguid on igakuiselt pikendatava tähtajaga. Kuna barreli nafta ladustamine ja kindlustamine üheks kuuks maksab oluliselt rohkem kui üheks päevaks, siis vähenevad kulud lepingu tähtaja lähenedes ning futuurhind läheneb hetkehinnale.

Kui me eeldame, et hetkehind püsib 100 dollarit barreli kohta, ostab börsil kaubeldav investering ühele barreli naftale kuu aja pärast lõppeva futuurlepingu 102 dollari eest. Kuu aja pärast peab börsil kaubeldav investering futuurlepingut pikendama. Vana futuur müüakse ning järgnevas kuuks ostetakse uus. Kui vana futuuri ei müüda, peab börsil kaubeldav investering nafta füüsiliselt vastu võtma (selleks puudub aga vajadus). 102 dollari eest ostetud futuurlepingu hind on lõpptähtaja lähenedes langenud 100 dollarini. Uue lepingu hind on 102 dollarit, nii et börsil kaubeldav investering on saanud 2 dollarit kahjumit, kuigi hetkehind on püsinud muutumatuna.

7.4 Vastaspoole risk

Börsil kaubeldavad investeringud ei sisalda alati füüsilist vara. Riskid tekivad futuuride või optsioonide kasutamisel. Optsiooni pakkuva investeerimispanga raskuste korral kaotab börsil kaubeldav investering osaliselt või täielikult asjaomasesse institutsiooni investeeritud summa (heaks näiteks on siinkohal Lehman Brothers).

7.5 Aktsiate laenamine

Börsil kaubeldavate investeringute pakkujad võivad teenida täiendavat tulu vara laenamiselt teistele institutsioonidele. Asjaomase institutsiooni poolt tasutavad laenumaksud kantakse osaliselt börsil kaubeldavale investeringule ning osaliselt teenusepakkujale. Kui nimetatud institutsioon peaks sattuma majandusraskustesse ja börsil kaubeldav väärtpaber ei saa oma vara tagasi, kannavad investorid kahjumit.

Hea näide vastaspoole riski kohta on AIG. 2008. aasta septembris peatati ajutiselt kauplemine terve rea ETC-dega, kuna ETC-de hinna aluseks olevate futuuride pakkuja, USA kindlustusfirma AIG sattus majandusraskustesse. See sundis turutegijaid, kes sisuliselt määravad aktsiate noteeritud hinna, peatama kauplemise kuni USA valitsus asus AIG-d toetama.

Paljud börsil kaubeldavate investeringute pakkujad vaatasid juhtumi valguses oma tagatisepoliitika uuesti üle, eesmärgiga vähendada võimalikku vastaspoole riski. Investorid peaksid täpsema info saamiseks tutvuma teenusepakkuja prospektiga ning enne investeerimist veenduma, et asjaomased tingimused on neile vastuvõetavad.

7.6 Huvide konflikt

Huvide konflikt võib tekkida sünteetiliste börsil kaubeldavate investeringute puhul, kui pank täidab nii ETF-i pakkuja kui tuletisinstrumenti vastaspoole rolli. Sellisel juhul ostab börsil kaubeldava investeringu pakkuja lepingu sisuliselt iseendalt ning võib ise sätestada lepingu tingimused. Kuna pank võib sätestada ja kinnitada lepingud ilma välise sekkumiseta, võib börsil kaubeldava investeringu tulemusnäitajate ja panga tulude vahel tekkida huvide konflikt. Börsil kaubeldava investeringu prospekt sisaldab teavet nii vastaspoole kui võimaliku huvide konflikti kohta. Potentsiaalsed investorid peaksid enne investeerimist veenduma, et asjaomased tingimused on neile vastuvõetavad.

7.7 Valuuta

Investoritel tekib valuutarisk kui börsil kaubeldavate investeringute alusvarade valuuta erineb denomineeritud valuutast.

7.8 Lühikesel positsioonil/võimendatud ETF-id

Lühikesel positsioonil ja võimendatud börsil kaubeldavad investeringud on keerukamad investeringud, millega kaasneb suurem risk. Võimendatud investeringud võimendavad turuliikumisi ning võivad seetõttu olla volatiilsed, kõrgema riskitaseme ja suurema tootlusega.

Enamik börsil kaubeldavaid võimendatud investeringuid toimib topeltvõimenduse printsiibil. Kui aluseks oleva indeksi/tooraine hind tõuseb 1% võrra päevas, kasvab asjaomane börsil kaubeldav investering 2% võrra päevas (v.a kulud). Kui indeks langeb 1% võrra, siis väheneb börsil kaubeldav investering 2% võrra, eeldusel et kõik teised näitajad on võrdsed. Seetõttu võib kahjum tekkida palju kiiremini kui traditsiooniliste investeringute puhul. Samas aga ei ole võimalik kaotada rohkem kui olete investeerinud.

Võimendatud ETF-id on mõeldud institutsionaalsetele ja kogunud investoritele ning enne investeerimist peaksite põhjalikult tutvuma prospektiga ja veenduma, et riskid on Teile vastuvõetavad.

7.9 Volatiilsus

ETC-d on üldjuhul kõrgema riskitasemega investeringud, sest tooraine hind võib üheainsa päevaga muutuda rohkem kui 10%. Nii suured kõikumised on ebatavalised, kuid neid siiski esineb. Börsil kaubeldavate võimendatud investeringute puhul

on kõikumised veelgi suuremad. Ka tavalisemate börsil kaubeldavate investeringutega kaasneb volatiilsus, ent tõenäoliselt on see väiksem.

7.10 Maksud

Börsil kaubeldavate investeringute maksustamise regulatsioon võib muutuda. Omakorda võib see tulevikus mõjutada Teie investeringut. Mõnel juhul võib ETF-ide kauplemiselt teenitud tulu olla maksustatud tulumaksuga, mitte kapitalikasvu maksuga. Jooksvad maksukohustused sõltuvad konkreetsetest asjaoludest ja börsil kaubeldava investeringu staatusest. Kui Te ei ole oma maksukohustustes kindel, peaksite küsima nõu kvalifitseeritud maksunõustajalt.

7.11 Täpsem info ETF-idega seotud riskide kohta

Lähemat teavet Teid huvitava börsil kaubeldava investeringu riskide kohta leiate asjaomase investeringu prospektist.